

ՀՏԴ 634.8

Գյուղատնտեսություն

Ռոբերտ ԽԱՍԱՊԵՏՅԱՆ

Շուշիի տեխնոլոգիական համալսարան, գ.գ.թ, դոցենտ

Թամարա ԳԴԻԳՈՐՅԱՆ

Շուշիի տեխնոլոգիական համալսարան, գ.գ.թ, ավագ դասախոս

ԽԱՂՈՂԻ ՄՊԱՍԿՈՂ ԲԵՐՔԻ**ՆԱԽՆԱԿԱՆ ՈՐՈՇՄԱՆ ՄԵԹՈԴԻԿԱՆ**

Հոդվածում բերվում է խաղողի բերքի նախնական որոշման մեթոդիկան: Այդ հարցը հատկապես հրատապ է Արցախի համար, որտեղ խաղողագործությունը զարգանում է հողի սեփականաշնորհման պայմաններում, և խաղողագործությամբ զգալի չափով զբաղվում են մարդիկ, որոնք նախկինում դրանով չեն զբաղվել: Բնական է, որ իրենց առաջին հերթին հետաքրքրում է, թե ինչքան բերք է սպասվում: Ներկայացվող հոդվածը կօգնի իրենց այդ հարցում:

Բանալի բառեր՝ Արցախ, հողի սեփականաշնորհում, խաղող, բերք, նախնական որոշման մեթոդիկա:

Р. Хасанетян, Т. Григорян**МЕТОДИКА ПРЕДВАРИТЕЛЬНОГО РЕШЕНИЯ ОЖИДАЕМОГО УРОЖАЯ ВИНОГРАДА**

В статье приводится методика предварительного определения ожидаемого урожая винограда. Этот вопрос особенно актуален для Арцаха, где, как известно, виноградарство развивается в условиях приватизации земель и возделыванием винограда в значительной степени занимаются люди, которые в прошлом им не занимались. Естественно, что их в первую очередь заранее интересует, какой урожай они могут получить в конце года. Данная статья поможет им в этом вопросе.

Ключевые слова: Арцах, приватизация земель, виноград, урожай, методика, предварительное определение урожая

R. Khasapetyan, T. Grigoryan**TECHNIQUE OF THE PRELIMINARY DECISION OF THE EXPECTED GRAPE HARVEST**

The article deals with grape harvest preliminary decision methodology. This issues is especially urget for Artsakh, where viticulture is developing on the condition of the land privatization, vast amount of pepole are engaged in viti culture, who have not been engaged in it before. It is natural that they are first of all interested in how much crops are expected of them. This article will help them in it.

Key words: Artsakh, land privatization, grapes, harvest, perlimentary decision methodology summary

Խաղողի բերքն ու քանակը այգիները բնութագրող հիմնական ցուցանիշներն են (1): Նա գլխավոր հարց է այդ բնակավայրում ընդգրկվող աշխատողների համար: Հատկապես դա հրատապ է Արցախի համար, որտեղ խաղողագործությունը զարգանում է հողի սեփականաշնորհման պայմաններում, որտեղ յուրաքանչյուր աշխատող ձգտում է նախօրոք մտածել, թե ինչպես է անհրաժեշտ կազմակերպել իր աշխատանքը, որպեսզի ստացված եկամուտները առավելագույնս գերազանցեն արտադրական ծախսերը:

Գիտությունն ու պրակտիկան ցույց է տալիս, որ տաք ամառային ու համեմատաբար տաք ձմեռային տարիներին այլ բարենպաստ պայմաններում կարելի է ստանալ խաղողի բարձր և որակյալ բերք: Անհրաժեշտ է նշել, որ յուրաքանչյուր տարվա բերք կախված է նախորդ տարվա ծաղկաբույլերի հիմնադրումից: Նախորդ տարվա վեգետացիայի չորրորդ փուլում (պտուղների կազմակերպումից մինչև նրանց հասունացման սկիզբը) շիվի ստորին հանգույցներում ծոցային բողբոջները ավարտում են իրենց սաղմնային աճը: Այդ ժամանակ նրանց մեջ հաջողությամբ հիմնադրվում են ծաղկաբույլերը: Այդ փուլի վերջում ծաղկաբույլերը աչքերում հիմնադրվում են շիվի ողջ երկարությամբ: Հաջորդ տարվա բերքի համար ծաղկաբույլերի հիմնադրման պրոցեսը ավարտվում է հինգերորդ փուլում (պտուղների հասունացման սկզբից մինչև լրիվ հասունացումը): Այդ ժամանակ ինչքան բարենպաստ լինեն պայմանները, այնքան էլ շատ ծաղկաբույլեր կձևավորվեն և հաջորդ տարում բարձր բերք կապահովեն:

Խաղողի բերքը կախված է վազերի պոտենցիալ պտղաբերման ցուցանիշներից, այսինքն՝ տարրերից, որից նա ձևավորվում է (2): Վազերի պոտենցիալ պտղաբերման հիմնական ցուցանիշներն են հանդիսանում.

ա) Մեկ հեկտարում աճեցված շիվերի թիվը: Նա տատանվում է լայն սահմաններում (40-ից մինչև 200 հազար և ավելին): Նա կախված է տվյալ շրջանի պայմաններից, մշակվող սորտից, կիրառվող ագրոտեխնիկայից, տնկարկների հասակից:

բ) Պտղաբերող շիվերի տոկոսը կախված է մշակության պայմաններից (մասնավորապես վազի ձևավորումից և աչքերով բեռնվածությունից): Նա կարող է աճի համապատասխան ագրոտեխնիկական միջոցների կիրառմամբ (շիվերի ծերատում, սնուցումներ բողբոջների բացման և ծաղկաբույլերի ձևավորման շրջանում, այգիների ռոտզմամբ և այլն):

գ) Ողկույզների թիվը մեկ պտղաբերող շիվի հաշվով կախված է մշակվող սորտից և պտղաբերող բողբոջների հիմնադրման պայմաններից: Ողկույզների միջին թիվը, որը բաժին է ընկնում մեկ պտղաբերող շիվին, կազմում է 1-1,3 (տատանվում է 1-ից մինչև 5-ը):

դ) Ողկույզի միջին զանգվածը բավական կայուն մեծություն է յուրաքանչյուր սորտի համար մշակության կոնկրետ պայմաններում, որը տատանվում է ըստ սորտերի բավական լայն սահմաններում 50-ից մինչև 350գ արևմտաեվրոպական և Մև ծովի ավազանի, 350-1000գ արևելյան խմբի սորտերի համար: Ողկույզի միջին զանգվածը որոշ չափով փոփոխվում է կախված տարվա պայմաններից և կիրառվող ագրոտեխնիկայից, հատկապես ռոտզման և պարարտացման ազդեցությունից և հնարավոր են շեղումներ այս կամ այն կողմը 30-40% -ով: Այս ցուցանիշից է զգալի չափով կախված սորտի բերքատվությունը: Նրա որոշման համար կշռում են մեծ քանակությամբ ողկույզներ (>1000)՝ առանց ընտրության, այնուհետև ստացված զանգվածը բաժանում են ողկույզների քանակի վրա: Ողկույզի միջին զանգվածը որոշ սորտերի համար կազմում է. Ռքածիթելի -170, Խնդողնի -220, Բայան-Շիրա -180, Թավրիզենի -180, Արարատի -300, Կարաբուրնու -350, Մուսկատ Գամբուրգսկի-170, Ժեմչուգ- Սաբա -150գ և այլն (3):

Իմանալով վերը նշված վազերի պոտենցիալ պտղաբերության ցուցանիշները՝ կարելի է նախապես որոշել խաղողի սպասվող բերքի քանակը: Այդ աշխատանքը կատարում են անմիջապես ծաղկումից հետո:

Գոյություն ունեն խաղողի սպասվող բերքի նախապես որոշման մի քանի եղանակներ: Բերենք առավել հասարակ եղանակը, այսինքն՝ «ցանցի» եղանակը: Նա հիմնված է ծաղկաբույլերի հաշվումով վազերի վրա: Դրա համար այգու յուրաքանչյուր հինգերորդ շարքում առանձնացնում են յուրաքանչյուր չորրորդ վազը, իսկ խոշոր միատարտ այգիներում՝ տասներորդ վազը: Եթե հաշվում է յուրաքանչյուր հինգերորդ շարքի չորրորդ վազը, ապա 3,0X1,5մ վազերի տնկման դեպքում (առաջինը ցույց է տալիս շարքերի մինչև, իսկ երկրորդը՝ վազերի մինչև եղած հեռավորությունը) մեկ հեկտարում կլինեն այդպիսի մոտավորապես 100 վազ: Իսկ եթե յուրաքանչյուր հինգերորդ շարքում հաշվում է յուրաքանչյուր տասներորդ վազը, ապա նույն պայմաններում վազերի քանակը կլինի մոտավորապես 40 հատ: Փոքր հողատարածքներում կարելի է առանձնացնել մինչև 100 վազ:

Այնուհետև աշխատանքը կատարում են հետևյալ կերպ: Բոլոր հաշվառվող վազերի վրա հաշվում են ծաղկաբույլերի ընդհանուր քանակությունը, որը բաժանում են հաշվառվող վազերի վրա և ստանում են մեկ վազի ողկույզների (ծաղկաբույլերի) միջին քանակը: Բազմապատկելով այդ թիվը տեղամասի վազերի քանակի վրա՝ որոշում են ամբողջ տեղամասի վազերի ողկույզների թիվը: Իմանալով տվյալ պայմաններում մշակվող սորտի ողկույզի միջին զանգվածը (նշված է վերևում)՝ կարելի է նախնական մոտավորապես որոշել խաղողի սպասվող բերքի քանակը (ցենտներով) տվյալ տեղամասերից:

Բերքի նախնական որոշումը յուրաքանչյուր տեղամասից և սորտից հնարավորություն է տալիս որոշել համախառն բերքը տնտեսության ողջ տեղամասերից:

Բերքի նախնական որոշումը հանդիսանում է հաշվարկային կամ տեսականորեն (5): Այդ աշխատանքը կատարում են Արցախի հարթավայրային պայմաններում մոտավորապես մայիսի սկզբին, իսկ նախալեռնային պայմաններում՝ երկու շաբաթ անց:

Որպեսզի նախնական բերքը մեծ հավանականությամբ համապատասխանի փաստացիին (բերքահավաքի ժամանակ), անհրաժեշտ է տեխնոլոգիական քարտով նախատեսված բոլոր աշխատանքները (հատկապես խաղողի վազի կանաչ հատումները, պայքար վնասատուներից և հիվանդություններից, ոռոգում, սնուցումներ) կատարվեն ժամանակին և որակով:

Իմանալով սպասվող բերքի քանակը սեղանի սորտերի դեպքում՝ կարելի է նախօրոք նախապատրաստել անհրաժեշտ քանակությամբ արկղեր իրացման համար:

Գրականություն

1. Այվազյան Պ.Կ., Այվազյան Գ.Պ., Խաղողագործություն սելեկցիայի և ամպելոգրաֆիայի հիմունքներով, Երևան 2003թ. էջ 629
2. Агротехнические исследования по созданию интенсивных виноградных насаждений на промышленной основе. Новочеркеск, 1978г, 173с.
3. Ампеლოграфия СССР. Пищепромиздат.М, 1955, т 1-5, 440с.
4. Болгарев П.П. Винаградство. Симферополь, 1960, 574с.
5. Мерджаниан А.С. Винаградство. М, Сельхозгиз, 1967, 463с.

Հոդվածը տպագրության է ներառվորել խմբագրական կոլեգիայի անդամ, գ.գ.դ.Գ.Ա. Հակոբյանը: